«RE-THINK-ATHENS, ΞΑΝΑ-ΣΚΕΨΟΥ ΤΗΝ ΑΘΗΝΑ»

Ένα κέντρο πόλης για τους ανθρώπους:

Οράματα και στόχοι για την Αθήνα του 2015

Το Ίδρυμα Ωνάση χρηματοδοτεί και διοργανώνει Ευρωπαϊκό αρχιτεκτονικό διαγωνισμό για την ανασυγκρότηση του κέντρου της Αθήνας με άξονα την Πανεπιστημίου

Μπορούμε να μεταμορφώσουμε το κέντρο της Αθήνας; Έχοντας εξαντλήσει τη συζήτηση γύρω από τα προβλήματα και τη δυσφορία που προκαλεί η κατάσταση που επικρατεί σήμερα, τι μπορούμε να κάνουμε; Σε περίοδο βαθιάς ύφεσης, η Αθήνα καλείται να βρει *έναν άλλο βηματισμό* για να λύσει τα προβλήματά της και να διεκδικήσει μια θέση στο ανταγωνιστικό σήμερα των Ευρωπαϊκών μητροπόλεων.

Το Ίδρυμα Ωνάση, στο πλαίσιο της κοινωφελούς του δράσης, ανταποκρίνεται στο αίτημα των καιρών για ένα έργο πνοής, με τη χρηματοδότηση και διοργάνωση Ευρωπαϊκού αρχιτεκτονικού διαγωνισμού για την ανασυγκρότηση του κέντρου της Αθήνας με άξονα την Πανεπιστημίου. Στόχος της πρωτοβουλίας αυτής είναι η βελτίωση της καθημερινότητας του πολίτη, που θα επιτρέψει να επαναφέρουμε το δικαίωμα του οράματος για ποιότητα ζωής στην ελληνική πρωτεύουσα.

Πουθενά στον κόσμο, η μοναδική σε αξία αστική λεωφόρος μιας εμβληματικής μητρόπολης με πλούτο κτιρίων, ποιότητα εικόνων, δυνατότητα λειτουργιών, που μπορεί να αναδείξει ανταγωνιστικά την πόλη δεν έχει παραδοθεί αποκλειστικά στο αυτοκίνητο, μετατρεπόμενη σε τόπο διέλευσής του. Σε συνδυασμό με την κατάρρευση του κέντρου, το αποτέλεσμα είναι θλιβερό. Αποστερημένο από σύγχρονα πρότυπα και δυναμικές προτάσεις που θα αναστρέψουν την υποβάθμιση, το οικονομικό και διοικητικό κέντρο της πόλης ακολουθεί μοιραία την περιβαλλοντική, κοινωνική και οικονομική καταστροφή του. Ακόμη και η περιοχή της τριλογίας –του θαυμάσιου αρχιτεκτονικού συνόλου στο οποίο αποτυπώνεται η αύρα και η εικόνα της πόλης– παραδόθηκε στην υποβάθμιση, αποδεικνύοντας ήδη τη μεταφορά της κρίσης από το Γεράνι και την Ομόνοια έως εκεί. Σήμερα, περισσότερο από ποτέ, έχουμε το δικαίωμα να σκεφτούμε οραματικά, παραμένοντας ρεαλιστές. Ακριβώς σε αυτούς τους καιρούς πρέπει να ξανά-σκεφτούμε την Αθήνα.

Στην Ευρώπη ενισχύεται η ελκυστικότητα των πόλεων με νέα προγράμματα χρηματοδότησης που εστιάζουν στη «δημιουργική» Ευρώπη. Στην προσπάθειά τους να διακριθούν, οι πόλεις προβάλλουν τα πλεονεκτήματά τους, ζωντανεύουν τα οράματά τους και συντάσσονται σε δίκτυα και πολιτισμικούς γαλαξίες. Το ενδιαφέρον επικεντρώνεται στην ποιότητα ζωής και καταβάλλεται προσπάθεια ώστε να γίνουν πιο ανθρώπινες, με τη συνύπαρξη εργασίας, ψυχαγωγίας και κατοικίας. Με στόχο τη βιώσιμη κινητικότητα, πεζοδρομούνται κεντρικές περιοχές και αρτηρίες οδηγώντας σε μια διαφορετική, ελκυστική και κοσμοπολίτικη αστική γεωγραφία. Σε αυτό το πλαίσιο, η Αθήνα μπορεί να κάνει ένα σημαντικό βήμα για να δώσει πνοή στο Κέντρο, διαμορφώνοντας *άλλη* αντίληψη για την αναβάθμιση και ανασυγκρότηση του δημόσιου χώρου της.

Το πρόγραμμα **«Re-think-Athens, Ξανά-σκέψου την Αθήνα»** αφορά σε πολύπλευρη παρέμβαση στο κέντρο της Αθήνας, που εκτείνεται από τη λεωφόρο Αμαλίας ώς το τέλος της οδού Πατησίων, έχει ως άξονα τη λεωφόρο Πανεπιστημίου και κορυφώνεται σε μια νέα πλατεία της Ομόνοιας. Έχει στόχο να αναιρέσει την εντεινόμενη υποβάθμιση και να

αναβιώσει το κέντρο της Αθήνας με ποικίλες λειτουργίες: επιχειρηματικές, υπηρεσιών, κατοικίας, αναψυχής και πολιτισμού, ενθαρρύνοντας παράλληλα πολλαπλές δράσεις. Η συνέχεια της παρέμβασης προς τη λεωφόρο Αμαλίας, την Ομόνοια και την οδό Πατησίων, θα διαμορφώσει ένα δακτύλιο που θα συνδέσει τον πεζόδρομο της Διονυσίου Αρεοπαγίτου και το νέο Μουσείο της Ακρόπολης με το Αρχαιολογικό Μουσείο, και την πλατεία της Ομόνοιας με το Μοναστηράκι και το Θησείο, φέρνοντας σε αμεσότερη επαφή τη ζωντάνια της σύγχρονης πόλης με τους αρχαιολογικούς χώρους και τον τουρισμό.

Η ιδέα της μεταμόρφωσης του κέντρου με άξονα την Πανεπιστημίου είναι αρκετά παλιά. Η σημερινή παρέμβαση **«Re-think-Athens»** προτείνει μια σύγχρονη και ουσιαστική αλλαγή συνηθειών για το πώς χρησιμοποιούμε την πόλη, βάζοντας στο κέντρο τον άνθρωπο. Η περιοχή αποτελεί πολύτιμο πόρο που δεν μπορεί να κατασπαταληθεί ως τόπος διέλευσης των αυτοκινήτων. Το κέντρο διαθέτει σημαντικές δυνατότητες προσέγγισης με τα ΜΜΜ, μπορεί να επανασυνδέσει τα αποκομμένα μέρη του, να προκαλέσει τη δημιουργική συνομιλία τους και να μετατρέψει τα σημερινά κενά του σε τόπους αξίας, αναδεικνύοντας το σύγχρονο πρόσωπό του. Η αναζήτηση ποιότητας για την εικόνα αυτού του σύγχρονου προσώπου οδηγεί στην αναζήτηση της αρχιτεκτονικής του δημόσιου χώρου που μπορεί να εντάξει με καθοριστικό, δημιουργικό και καινοτόμο τρόπο την ενσωμάτωση της βιώσιμης ανάπτυξης στην πόλη. Για αυτό το λόγο προκηρύσσεται Ευρωπαϊκός διαγωνισμός, με στόχο οι προτάσεις του να αφυπνίσουν, να εμπνεύσουν και να αποκαλύψουν προοπτικές που θα αντανακλούν τα χαρακτηριστικά του τόπου και θα προβάλλουν μια υγιή εικόνα από το μέλλον σε μια ζωντανή μητρόπολη που εξελίσσεται.

Το Ίδρυμα Ωνάση αναλαμβάνει τη διοργάνωση και το συνολικό κόστος του Ευρωπαϊκού αρχιτεκτονικού διαγωνισμού και όλων των απαραίτητων μελετών για την αναμόρφωση του κέντρου της Αθήνας, με βασικό άξονα την οδό Πανεπιστημίου. Στο διαγωνισμό μπορούν να συμμετάσχουν ενδιαφερόμενοι από κράτη Μέλη της ΕΕ, του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (ΕΟΧ) και τρίτες χώρες που έχουν συνάψει συμβάσεις στο πλαίσιο του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου.

Ο διαγωνισμός θα πραγματοποιηθεί σε δύο στάδια. Στο πρώτο από αυτά θα κατατεθούν ιδέες και θα επιλεγεί μικρός αριθμός μελετητών που θα διαγωνιστούν μεταξύ τους στο επόμενο στάδιο, από το οποίο θα προκύψει ο ανάδοχος μελετητής του έργου. Για την προετοιμασία του έργου συνεργάζονται ήδη τα συναρμόδια Υπουργεία Περιβάλλοντος, Ενέργειας & Κλιματικής Αλλαγής (ΥΠΕΚΑ) και Μεταφορών, Υποδομών & Δικτύων (ΥΠΥΜΕΔΙ), αλλά και οι φορείς που θα έχουν σημαντική συνεισφορά και το συντονισμό του έργου. Για την πραγματοποίηση του διαγωνισμού, το Ίδρυμα Ωνάση συνάπτει ως χορηγός σύμβαση με το ΥΠΕΚΑ, το ΥΠΥΜΕΔΙ, την Αττικό Μετρό, την Περιφέρεια Αττικής και το Δήμο Αθηναίων.

Η εγγραφή στον αρχιτεκτονικό διαγωνισμό θα πραγματοποιηθεί μέσω του ιστότοπου , η οποία έχει διαμορφωθεί ειδικά γι' αυτόν το σκοπό.

Πέρα όμως από τον ιστότοπο του διαγωνισμού, η ιστοσελίδα θα προσφέρει την ευκαιρία και στο ευρύ κοινό, στους κατοίκους και τους επαγγελματίες της πόλης της Αθήνας, να συζητούν και να εκφράζουν την άποψή τους για το έργο αυτό μέσω των κοινωνικών δικτύων (facebook, twitter). Το κοινό θα έχει επίσης την ευκαιρία να εκφράσει την άποψή του για την καλύτερη πρόταση ψηφίζοντας ανάμεσα σε αυτές που θα προκύψουν κατά τον διαγωνισμό.

Ο αρχιτεκτονικός διαγωνισμός θέτει το θέμα της ποιότητας ζωής στην καθημερινότητά μας και μέσα από αυτόν θα προκληθεί ενδιαφέρον, ώστε να καλλιεργηθεί δημόσια συζήτηση για τις νέες συνθήκες που θα αναζωογονήσουν με ελκυστικό και βιώσιμο τρόπο το Κέντρο της Αθήνας. Είναι ο καταλύτης που θα προκαλέσει τοποθετήσεις για όλα τα ζητήματα και δημιουργική ζύμωση απόψεων των πολιτών, των εμπλεκόμενων ειδικών, αρχιτεκτόνων, καλλιτεχνών, πνευματικών ανθρώπων, οικονομολόγων και άλλων, για νέες αναζητήσεις πάνω στον παλιό καμβά της πόλης. Στόχος της μελέτης που θα προκριθεί είναι οι ουσιαστικές αλλαγές στην εικόνα, τη δομή και τη λειτουργία του κέντρου, επιλύοντας τα θέματα που αφορούν στην καθημερινότητα και αναβαθμίζοντας την πόλη ώστε να γίνει φιλική, ελκυστική για να ανταγωνιστεί τις Ευρωπαϊκές Μητροπόλεις. Η ασφάλεια, η ενίσχυση της επιχειρηματικότητας, η εγκατάσταση και επιστροφή της κατοικίας, η ανάδειξη του πολιτιστικού μας πλούτου και η πνοή ποιότητας και ζωής σε κάθε πτυχή της καθημερινότητας, θα αποτελούν βάση της μελέτης. Η Αθήνα θα μεταμορφωθεί σε ζωντανή πόλη όλο το 24ωρο.

Ένα καίριο ερώτημα είναι: μπορεί να αντιμετωπιστεί το κόστος υλοποίησης της παρέμβασης; Μπορεί, διότι το έργο θα χρηματοδοτηθεί από ευρωπαϊκούς πόρους σχεδιασμένους για ολοκληρωμένες παρεμβάσεις που αποσκοπούν στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των πόλεων, χωρίς να αποστερήσει την πόλη από έργα που εντάσσονται σε άλλους προγραμματισμούς. Πολλαπλάσια δαπανηρές είναι οι συνέπειες από το εντεινόμενο άδειασμα και την υποβάθμιση του κέντρου της πόλης. Η αρχιτεκτονική διαμόρφωση του δημόσιου χώρου είναι επιφανειακό έργο χαμηλού κόστους, περίπου 25 εκ. ευρώ. Μεγαλύτερη είναι η δαπάνη για το συγκοινωνιακό έργο του τραμ, η οποία όμως είναι ανταποδοτική. Το συνολικό κόστος της παρέμβασης με το τραμ έως τα Άνω Πατήσια, δεν ξεπερνάει με το ΦΠΑ τα 200 εκ. ευρώ. Το σύνολο αυτό αντιστοιχεί στο κόστος ενός μεγάλου ανισόπεδου κόμβου σε αυτοκινητόδρομο.

Σε κάθε περίπτωση, υπάρχει άμεση ανάγκη διατύπωσης μιας ευρείας οραματικής και βιώσιμης πρότασης για την *ανασύνθεση* του κέντρου της πόλης, η οποία διαμορφώνεται σε κρίσιμη περίοδο που οι κοινωνικές, οικονομικές, πολιτικές, δημογραφικές και οικολογικές προκλήσεις αναζητούν διέξοδο. Το όραμα αξίζει να διαμορφωθεί με ανοιχτό πνεύμα, ανεπηρέαστο από συμβατικές αγκυλώσεις ώστε να οδηγήσει σε υπέροχες και απρόσμενες εκδοχές του κέντρου της πόλης. Πρέπει δε να είναι ισχυρό και πειστικό, και να συνοδεύεται από αλλαγή πλεύσης σε σχέση με το πώς χρησιμοποιήσαμε το κέντρο της πόλης τις τελευταίες δεκαετίες, υιοθετώντας σύγχρονες πρακτικές.

Επιπλέον, η παρέμβαση με άξονα την Πανεπιστημίου θα είναι η ραχοκοκαλιά με την οποία θα συνδεθούν άλλες μικρότερες, μεμονωμένες ή συλλογικές δημιουργικές παρεμβάσεις και πρωτοβουλίες για το κέντρο της πόλης. Σηματοδοτεί την αλλαγή αντίληψης για τις μετακινήσεις στο κέντρο της πόλης, διότι σήμερα είναι πλέον διαφορετικές οι συνθήκες που ορίζουν τον κυκλοφοριακό σχεδιασμό και εστιάζουν στην αποτροπή των διαμπερών κινήσεων. Ανθρώπινο κέντρο πόλης σημαίνει δικαίωμα στην απόλαυσή του και επίτευξη μιας ανάπτυξης που επίσης αντιλαμβάνεται τα αδιέξοδα και τα δεδομένα.

Η ανασυγκρότηση του κέντρου θα αντανακλά τη ζωή της πόλης σαν ένα γιγάντιο καλειδοσκόπιο που προσελκύει το ενδιαφέρον και δίνει στην πόλη αξία. Ένας ζωντανός τόπος υψηλού ενδιαφέροντος, όπου θα είναι αισθητός ο παλμός της, με 24ωρη λειτουργία του τραμ και με την Ομόνοια ως επίκεντρο. Θα είναι μια δημιουργική απάντηση στην κρίση,

θα δώσει ζωή στο εμπόριο και θα βελτιώσει την ποιότητα της ζωής, ώστε να κατοικηθεί και να αναβιώσει η δυναμική του.

Το κέντρο της πόλης δεν θα είναι πια χώρος διέλευσης του αυτοκινήτου. Μπορεί και πρέπει να είναι προορισμός απόλαυσης για περισσότερο κόσμο που περπατάει περισσότερο και παραμένει περισσότερο χρόνο στο κέντρο. Ο νέος δημόσιος χώρος θα είναι το σκηνικό μέσα στο οποίο θα αναπτύσσονται οι λειτουργίες του κέντρου και οι ποικίλες εκφράσεις της καθημερινότητας, με τόπους εξυπηρέτησης, ψυχαγωγίας και παιχνιδιού για όλες τις ηλικίες και για όλους τους ανθρώπους, χωρίς αποκλεισμούς.

Ας ξανά-σκεφτούμε την Αθήνα, γιατί δεν υπάρχει καλύτερος τρόπος να προβλέψεις το μέλλον από το να το σχεδιάσεις!